

14 39 3

Q. D. B. V.
HISTORIA CHIRURGICA RARIOR

De
**VENTOSITATE
SPINÆ,**

Quam
In Nosocomio Regii Prussorum Montis Majori
observavit,

&
cum adnexa,

ΕΞΗΓΗΣΕΙ,

CONSENTIENTE

GRATIOSISSIMO & AMPLISSIMO MEDICORUM ORDINE,

In

Illustri Pregelana,

Sub umbra,

VIRI Nobilissimi, Excellentissimi, atq; Experientissimi,

DNI. PETRI MÖLLERI,

Phil. & Med. D. Chemiæ atque Chirurgiæ P.P. Extraordinarii
longèque celeberrimi,

Dni Fautoris, Promotoris, Hospitis, ac Præceptoris sui,
ad cineres usque colendi,

Publicæ eruditorum Disquisitioni subjiciet,

JOANNES - GEORGIUS Pötter /

Lipstadio - Guestfalus, Med. & Chir. St.

Autor.

Ad diem Martij, cl. Id. LXXIII.

In Anagathæ majori
horis suctis.

Symb. Piè & Fideliter!

REGIOMONTI, Typis FRIDERICI REUSNERI.



Chirurg.

79, 27

13

DEO. TER. OPTIMO. MAXIMO.
ET.
SERENISSIMÆ. PRINCIPI. AC. DOMINÆ.
DN. HEDWIGI.
SOPHIÆ.

NATÆ.
EX. AUGUSTISSIMA. ELECTORUM. BRANDENBURGENSIUM.
PROSAPIA.
IN. PRUSSIA. MAGDEBURGI. JULIÆ. CLIVIÆ. MONTENSIUM.
SEDINENSIUM. POMERANORUM. ETC.
DUCI.
LANDGRAVIÆ.
HASSIÆ.
PRINCIPI.
HALBERSTADN. MINDÆ. ET. HERSFELDIÆ.
COMITI.
CATTIMELIBOCI. DECIÆ. ZIGENHAINÆ. NIDDÆ.
ET.
SCHAUMBURGI. MARCÆ. ET. RAVENSBURGI.
DOMINÆ.
RAVENSTEINII.
ETC. ETC. ETC.
VIDUÆ. TUTRICI. AC. REGENTI.
PRINCIPI. AC. DOMINÆ.
SUÆ. LONGE. CLEMENTISSIMÆ.

HISTORIAM. HANC. CHIRURGICAM. RARIOREM.

D. D. D.

SERVORUM. MINIMUS.

AC.

SUBJECTISSIMUS. ALUMNUS.

JOANNES. GEORGIUS. FOETTERUS.

Aus der
Schloßbibliothek zu Oels
1885

Historia Chirurgica rarior.



Adolescens quidam in Nosocomio
 Regii Prussorum Montis majori, XXII æ-
 tatis agens annum, nomine *Michaël Weger*,
 habitusq; robusti, laborabat vastæ molis
 œdemate, totam tibiam, parvumque pe-
 dem occupante c. ulcere partim putre-
 scente, partim jam putrido, foetidissimam, ipsique patienti, ne-
 dum aliis maximè odiosam mephitim eructante. Huic cum ex
 multorum à multis annis medicamentorum applicatione nil
 quicquam accederet juveninis, sed potiùs tacita malum in-
 dies sumeret incrementa, inutilis sibi membri extirpationem
 à Chirurgis sollicitavit quidem, sed frustra: Tandem tamen
 Chirurgus quidam Senior, sed non Collegiatus, anno M. DC.
 LXXI. eam maximè instituendam esse censuit. Cùm vero ni-
 hil, suadente id officii ratione, absque consensu Medici cujus-
 dam experientissimi heic tentare vellet, *Excellentissimum, ac fe-
 licissimum Practicum, Dn. D. MÖLLERUM, constitutum Electora-
 lem Chirurgia Professore Extraordinarium*, consilii petendi
 gratiâ extremo dicti anni autumno accessit, qui crure patien-
 tis me præsentem in ædibus suis diligenter inspecto & explorato,
 ad amputationem hoc tempore procedendam minimè con-
 sultum, sed eam in ver subsequens extrahendam esse judicavit.
 Tumor enim ultragenu assurgebat, corpusque variis erat re-
 fertum impuritatibus. Interea temporis tum externè tum
 internè adhibenda & præscripsit, & de suis, remunerationem à
 Deo exspectans, liberaliter communicavit. Incipiente autem
 vere proximè lapsi anni, miser hic patiens monstri sui cruris

pertæsus, ad sectionem valde urgebat, atque *Excell. Dn. D. MÖL-
LERUM* crebrò interpellabat, adeo, ut hic tandem *diem 22. April.
styl. n.* operationi definire cogeretur. Ut hic adventavit, præ-
dictus Chirurgus à me, haud invito, precibus obtinuit, ut in
ἐγχερήσει hac Assistentis fungi munere non gravarer. In-
strumentis igitur cæterisque ad opus faciendum necessariis,
ritè diligenterque dispositis, ac præparatis, cum Deo ad præci-
sionem membri, præsentibus jam laudato *Excell. Dn. D. MÖL-
LERO*, & *Cl. Dn. M. CHRISTOPHORO KRIEGERO, Med. Candidato,
& Scholæ Cathedralis ConRect. Dignissimo*, aliisque inter VIII.
& IX. nos accinximus, & postquam ægri, cardiaco, & restaura-
tivo roborati, cutis, & caro sana à viro robusto sursum attracta,
& in cavitate poplitis pulvillus, oxycrato madefactus, impo-
situs fuisset, supra genu laqueo, non ita lato, sed forti, validam
institui ligaturam, quo facto, & loco, ab *Excell. Dn. Chirurgiæ
Professore* prius carbone notato, membro que decenter, prout
res ferebat, situato, cultro falciformi, quàm festinantissimè, &
dexterrimè totam circumquaque carnem, validissimè persci-
di, ac deinde *μαχαριδα σησοειδῆ*, intra tibiã & fibulam inse-
rui, pòst Chirurgus, serrà quidem ossa, sed irritò successu divi-
dere conabatur. Ea enim in debilissima sui parte admota,
& à valido pressu incurvata, reciprocari non poterat, adeo, ut
bonus hic vir ab opere desistere cogeretur. Cùm autem ma-
nubrio arcuato inserto à me alio serræ folio, Cheirurgus meis
monitis, rectam ut adhiberet *χείρην* non obsecundans, eun-
dem videretur errare errorem, ne patiens hæmorrhagiã pe-
risset, jussu *Experientissimi Domini Præceptoris*, ego quàm feli-
cissimè, & absque ullo negotio, divinâ fultus gratiã inutile
membrum amputavi: pòst, quatuor suturis oppositis cutis
fimbrias transfixi, ac vinculo supra genu laxato, ad se invicem
adduxi, nodoque Medico firmavi; tum scutellam ex stuppa
canna-

cannabina confectam, & pulvere restringente, cum albumine ovorum imbuto, repletam & superimpositam, mediante cruciatâ fasciâ detinui, & tandem his omnibus, vesicâ bubulâ superinductâ, applicatoq; femori defensivo, decenti fasciatione ad inguen usque membrum deligavi. His peractis, patiens reponebatur in lectum, & vulnerata pars appposito collocabatur situ. Superveniebant ex nimio, ex errore Chirurghi, sanguinis profluvio, Oscitatio, Pandiculatio, Singultus. Adhibebantur tum internè, tum externè medicamenta Cardiaca, Spiritus confortantia, & augentia, & per intervalla paucum vini. Horam circiter XII. corripiebatur vomitu, cum magna concussionem corporis, unde sanguis iterum movebatur, quem tamen ego & Chirurgus præsentem, novâ superinductâ fasciâ facillè inhibuimus. Ex hoc reliquis diei horis languida membra sopore levabat. Circa IX. vespertinam, propinavi ipsi ex præscripto *Excell. Domini Præceptoris*, bolum sequentem: Recipe, *Conserv. rosar.* ʒiʒ. *Conf. hiacynth.* ʒʒ. *Magist. Corall. C. C.* ʒ gr. XI. *Terr. sigillat.* gr. viij. *M. F. Bolus.* Horâ à media nocte primâ assumebat à Chirurgo, ex præscripto Dn. D. MÖLLERI, hunc pulverem: Recipe, *Magist. Corall. C. C.* ʒ gr. XV. *Bezoar. Orient.* gr. iij. *Terr. sigillat.* gr. iij. *Misc.* Totam noctem quietus tranligebat, interdum tamen imago præcedentis operationis, per quietem ipsi oblata, somnum interrumpibat.

Die XXIV. April. horâ VI. matutinâ idem pulvis repetitus est. Omnia bene, omnesque actiones ex lege naturæ se habebant, adeo, ut ipse æger, jam omnia in vado esse pronuntiaret, & de instituendis in peregrinas ligneo crure regiones itineribus verba faceret, deque amputata parte, quam sibi duobus prioribus diebus renatam fuisse, nunc vero iterum evanuisse, jocularia funderet.

Die XXV. Aprilis manè patientem invisens, omnia in

optimo inveni statu, ac cum Chirurgo, ad primum subsequen-
te vesperâ renovandum apparatus, modò *Excellentiss. Dn. D.*
MÖLLERUS consentiret, conspiravi. Absentibus vero nobis, &
securis præsentibus, æger viribus suis planè recuperatis, ut
ipsemet postea confitebatur, nimium fidens, non tantùm con-
tra severum interdictum, sauciatum membrum modò in dex-
tram, modò in sinistram transtulit partem, sed & superiores,
femori inductas fascias, religavit, unde horam circiter XI, hæ-
morhagia magna excitata, quam ego & Chirurgus accersiti, no-
vo apparatu iterum sedavimus. Suboriebantur Pandicula-
tio, Oscitatio, Motus convulsivi, Singultus, Vomitus, Viresque
valde prosternebantur. Reficiebatur tum internis, tum exter-
nis medicamentis spiritus augentibus, & corroborantibus,
atque in potum ipsi concedebatur per intervalla haustulus vi-
ni. *Excellentissimus Dn. D. MÖLLERUS* ordinabat tale: Recipe,
Conserv. rosar. ʒiib. Pulv. Bol. armen. Terra sigill. vera ʒj. cc.
69 gr. xiiij. M. F. Boli N^o. iij, de aur. Sgr. Also fort mit geordnetem
Wasser einzunehmen. Recipe, *ʒ Plantag. rosar. ʒiib. ʒ rosar.*
ʒb. M. Sgr. Wasser die Bolos damit einzunehmen. Bolis his cir-
ca secundam pomeridianam assumtis, componebat se ad so-
mnum. Noctem sequentem habebat satis quietam.

Die XXVI. Aprilis Mane de magna siti & lassitudine que-
rebatur, unde ipsi pro potu concedebatur vinum, cum æquali
portione cerevisiæ secundariæ, & ad gratum saporem, Sp. Oli
dulci mixtum, cum quo etiam per intervalla sequentis pulve-
ris ʒij assumebat: Recipe, *Terra sigillata vera ʒij. Sanguin. Dra-*
con. ex lachryraa, mumie transmar. C.C. usti, coagul. leporin. vel
vitulini ʒj. F. pulvis b.m. Omnia transducebantur in melius,
Viresque recolligebantur. Noctem, quæ hunc excipiebat di-
em, quietus, ad horam usque secundam, consumebat, ubi, cum
suppositas vesperi sauciato membro culcitra, in somno re-
movil-

movisset, atque se extra lectum commisisset, novus iterum sanguinis concitatus est fluxus, quem Chirurgus, in proximo conclavi pernoctans, restinxit quidem; attamen cum famæ suæ metuens

Die XXVII. Aprilis mane, patientem ob admiffa errata acriter objurgaret, dirisque devoveret, hunc, naturâ in iracundiam inclinatum, valde perturbavit, unde sanguis ita commotus, ut omnes superinductas penetraret fascias, nullisque adhibitis remediis sisti posset, ex quo varia suscitata Symptomata, & tandem, horam circiter tertiam pomeridianam, Mors, ultima scilicet linea rerum!

Qualis autem morbidi membri, quod post amputationem decem librarum pondus æquabat, nec amplius teterrimæ exhalationis odore, quod multi mirantur, nares molestè feriebat, constitutio, per curatum anatomes examen, coram *Nobiliss. Dno. D. MÖLLERO, & Cl. Dn. M. KRIEGERO*, in ædibus Chirurgi, alterâ ab amputatione die, *XXIII. sc. Aprilis*, institutum, mihi innotuerit, in gratiam curiosi Lectoris unâ cum schemate, quodam addere non gravabor. Cutis erat valdè crassa, exterius densa, interius vero rara, quâ, à parte antica, remotâ, in numerus conspiciebatur scrophularum numerus, in inflata, & corrupta pinguedine immersus, figuræ ab utraque parte ovalis, & depressæ, coloris ex albo flavescens. Caro, per quam *c. Cl. Glandorpio*, in *Speculo Chirurgorum*, c. 1. omnes hîc intelligo partes molles, spongiosa, & in immensam molem aucta. Ossa in universum omnia medullâ putrilaginosâ erant impleta, sed hoc discrimine, ut tibiæ, tarfi & metatarfi paterentur abscessus, digitorum non item. Erant etiam omnia, loco tantum ulceris in tibia excepto, periostio, sed incrassato, & mucilaginoso investita. Speciatim vero Canna tibiæ major monstruosam præ se ferebat faciem, & sinu quodam externo, in medio partis
ante

anterioris, quæ *spina* dicitur, ubi ossis, naturaliter se habentis, quasi figura triangularis est, & ita acuta, ut cultri aciem quasi effingat, in duas dividebatur partes, superiorem, & inferiorem, utramque abscessu notabilem. Non à vero aberravero, si inferioris abscessum vocem consummatum; superioris verò inchoatum. Ille enim sinum, medullâ putrilaginosâ refertum, prægrandem habebat, cum insigni exostosi, ulceris, quod uno consummationis tempore, iudicio *Excellentissimi Chirurghi M. A. Severini in opere de recondita abscessuum natura l. v. c. ij.* spectatur, sede: os ipsum etiam crebrioribus, ac majoribus, pertusum erat foraminibus. Hujus vero sinus erat minor, & rudimenta tantùm, futuræ insignis exostoseos, cernebantur, foraminula etiam rariora & minora. In partis posticæ dicti ossis medio, decurrebat linea quædam serpentina & acuta, quæ unâ cum utraque laterali, figuram illi conciliabat triangularem, inverso planè naturæ ordine. Canna minor corpus æmulabatur quadratum, hinc inde porosa, & variis elegantissimis exostosis, quarum quædam squamas piscium exactè referebant, insignita. Ossa tarsi & metatarsi pumicosa omnia; hæc quidem minùs, ista vero magis.

Expositio Fig. II.

- AA Abscessus superior inchoatus.*
- bb Abscessus inferior consummatus.*
- c Sinus dirimens os in duas partes.*
- dddd Exostosis ulceris sedes.*
- eeee Rudimenta futuræ insignis ἐξοστώσεως.*
- f Malleolus internus.*
- gg Duo sulci ab errante Chirurgo serrâ facti.*

Die

Fig. I Deliueat Crus ac-
quisita mala Conformi-
tione et Spina Ventosa
affectum ubi Centrum
* notat locum am-
putationis ~



Fig. II Signal. anticam Tibiae
faciem ~



Fig. III monstrat posteriorem
Tibiae faciem ~



Fig. IIII exhibet fibulam cum
suis exostosis ~



Johan Gottfried Hupplitz
fecit

Die XXVIII. Aprilis, quæ excipiebat diem mortis, cum Cl. M. KRIEGERO, & Chirurgo residuam ab amputatione tibiæ portionem, diligenter cultro Anatomico examinabam, at omnia ferè naturaliter se habentia inveniebam. Dico ferè: Limbus enim cutis, latitudine dimidii digiti transversus, spongiosus adhuc erat in parte anteriore, & in ossibus morbidum seminium relictum videbatur. Lubentissimè quidem totum inspexissem cadaver, sed ob loci incommoditatē, & quorundam nauseam, id quod anhelabam, exequi minimè valebam.

Atque hæc est eorum, quæ circa morbidum hoc subiectum à nobis acta sunt, historia: proximum jam est, ut adnectam ejusdem, eâ, quâ fieri poterit, brevitate, ΕΞΗΓΗΣΙΝ.

Cum autem juxta Xenophontem in Oeconom. εὐδὲν ἕτως ἕτ' αὐχρησον, ἕτε καλὸν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ἠτιέξιος, methodicè & ego hic omnino procedam, atque hujus affectûs 1. Notionem. 2. Genus. 3. Subiectum. 4. Causam. 5. Signa. 6. Media proponam.

1. Nomen quod attinet, Morbus hic ab Arabibus, & Arabistis vocatur *Ventositas Spinae*. Hujus primus auctor Ebn sina esse censetur, uti testatur Cl. Lugduno-Batavus Chirurgia Professor, Dn. D. J. van Horne in *Μικροτεχνῆ Sect. ij part. I. §. 32*, Et quamvis de ratione, quæ modò laudatum Principem, tale confingendi nomen induxerit, non exactè constet, maxime, cum ex disparibus, & omnino diversis componatur substantivis, quod insignem redolere videtur ineptiam, judice Consummatissimo Chirurgo, M. A. Severino, in opere de recond. abscess. natura, part. v. c. 1. Attamen perplacet mihi modò laudati Viri, præ aliis interpretatio, quam loco citato affert, statuens, quòd fortasse, per *ventositatem*, ejus nominis auctor, *tumorem œdematosum* expresserit; Videre enim licet, à multis rerum Chirurgicarum scriptoribus, præprimis iis, qui barbaris vixerunt seculis, *Ventositatem* esse loco *Oedematis*: *Spina* vero dicatur, quia
OS CRE

os crebriter terebratum, & veluti perpunctum existat. Quæ quàm graphicè nostrum, de quo ago, delineent affectum, unicuique ex præmissis abunde patet. An autem affectus hic, à Grajis memoratus fuerit scriptoribus, incertum esse jam laudatus Severinus, in *Præfat. l. V. operis superius citati* pronunciat: *cap. vero XIV.* putat, eundem illis sub nomine τρεῖδων venire. Hippocratem etiam, illum sub Σφακελισμῶ comprehendere, in lectione ejus versati mecum non negabunt. Tantùm de nomine: nunc ad rem.

Hic II. ante omnia de affectûs nostri *Genere* dispiciendum est. Qui receptæ Scholæ placitis insistent, *tria morborum genera* constituunt: *Temperiei* sc. *Mala compositionis*, & *solutæ unitatis*, seu, ut alii loqui amant, *Similarium, organicorum & communium*. Ad hæc omnes omnino morbos, vel simpliciter, vel conjunctim, reducunt. Cùm autem in hoc patiente, non tantum tumor p.n., qui vel solus ex tribus his morborum generibus, docente *Cl. Severino l. I. Synopsis. Chirurg. p. m. 6.* ita compositus est, ut in una eademque parte sensibili eadem reperiantur, sed c. adjuncto ulcere sese nobis exhibuerit, haud difficile collectu est, affectum hunc, secundùm hos, ad compositorum morborum classem, referendum esse. Hermetica verò familia, morborum summa genera, ex *tribus primis* derivat, & morbos in *Θίνος, Αέρος, & Ξυαλις* distribuit: cujus vestigiis insistenti affectum nostrum sub *morbis Ξυαλις* collocari debere assero. Hi enim dicuntur illi, qui ex seminibus corporeis *Θίνος, l. Αέρος*, in certa aliqua matrice, vel violenter, vel naturaliter resolutis, *meteoricâ formâ*, id est, vaporis l. fumi specie, ad alias matrices deferuntur, & eas pro convenientia, vel dissensu principiorum c. suis principiis, variè afficiunt: uti definit, multæ experientiæ Chemiater, *Cl. D. Kozakius in Anatom. Vitali Microcosmi, c. XXXIII. p. m. 196.*

III. *Subiectum* hujus morbi est *Tibia*, & *Parvus pes*, cum omnibus partibus integrantibus. Matrix vero principalis, morbidum semen, & mali fomitem continens, sunt *ossa*, ex quibus *Qio* *Θini* exhalantes vapores, ad carnosas, jam antè læsas, & vitiatas partes deportati, peregrinis suis malum augmentarunt potentiis. Læsa autem fuerunt partes carnosæ, ab occa, annum ætatis ægro agente undecimum, & in agro operibus rusticis incumbente, equosque efferatos domare non valente.

IV. *Causam* hujus affectûs *proximam* quod concernit, in eo omnes, qui de hoc affectu scripsere, ferme videntur convenire, autores, quòd sit materia quædam, in substantia ossis, ex alimento superfluo congesta, quæ nec concocta, nec expulsa, ibi manens tumorem excitet: Sed quænam sit illa materia, de eo videas, quot capita, tot sensus! *Princeps Ebn sina* accusat humores acutos, os penetrantes, & ipsum corro dentes: quem sequuntur *Nicolaus Florentinus*, & *Joannes à Vigo*. *Ingrassias* levem, halituosamque materiam; *Josephus vero Pandolphinus* pituitam crassam arguit. *Langius*, hoc vitium tribuit, purulentis & acris rheumatum ichoribus, os terebrantibus. *Severinus* modò sanguinis putres ichores, ut *c. X. operis supra citati*; modò humorem excrementitium, crassum, viscidum, pinguem, ac putrem, c. aliqua siccitate, & ustione conjunctam, qui ab ossibus, ex multa pingui, & glutinosa seminis portione concalecta, & exusta constantibus, magno naturæ consensu repit, & ab his, substantiæ similitudine attrahitur, ut *cap. XII.* mali hujus causam ponit. *Sculletus* planè ad occultas qualitates confugit, atque humorem occultâ, & infensâ suâ qualitate, ossa primùm citra omnem periostii læsionem, atque doloris sensum corro dentem, & post aliquot menses exulcerantem, accusat. Verum enim verò, cum hæc tam variantes autorum opiniones, satis enucleatæ non sint, non est, quòd diutiùs iis immo-

immo-

immorer. Recto igitur procedo tramite, ad veram hujus affectus causam, quam, ex limpida Chemia fontibus haustam, sic appono, & dico, quod sit semen Θ inum fixum, in osse fissens, quod cum ab archæo nec subigi, nec expelli potuerit, ibi manens, & ab accedente ossis debilitati superfluo nutrimento, & maximè lactice, fotum, radicum, & digestum fuerit, unde vapores Σ io- Θ ini, à reliquis principiis separati, ad partes vicinas missi, ibi primò tumorem œdematosum, post apprehensam partem Δ eâ pinguedinis, scrophulas, & tandem ulcus excitarunt. Excellentissimus verò Dn. Præceptor, de hujus affectus causa sic sentit: Est Θ domesticum partium C.H. constitutum & conservativum Σ iale, de natura & proprietate realgaris & colcotharis participans, quod per violentiam, à reliquis constitutivis principiis, & harmonica sede, in tibia & cæteris partibus adjacentibus, separatum, adeoq; ibidem corrosivum factum, demum putredinem totalem & separationem à vita causavit. 1. Dicitur Θ domesticum C.H. constitutum & conservativum, quia absque eo, uti nulla res naturalis, ita nec corpus humanum consistere potest, quod & anatomia spagyrica demonstrat, dum differentia Θ ia, sanguinis, carnis, ossium &c. nobis exhibet. 2. Dicitur Θ Σ iale, ad differentiam Θ is Δ ei & ejus operationis, quia in nostro affectu, 1. tumor insignis œdematosus. 2. caro facta spongiosa, & flaccida. 3. pus aquosæ formæ putridum, & venenatum. 4. dolores punctorii adfuere. Et hæc omnia adscribuntur Θ li Σ iali. 3. Dicitur Θ illud Σ iale participare de natura realgaris & colcotharis, quia ipsorum proprietas est, tumores procreare, & ossa comburere, propter quæ appellatur Θ amarum, & calcinatum Chemicis, exaltatum ita, ut totalem putredinem medullæ intulerit. Scrophularum vero indolorosarum, quæ adfuere, causa fuit Θ inc- Σ ialis, ad naturam vegetabilium polypodii, & glycyrrhizæ inclinans.

Causa remota est vel magis; vel minus talis. Minus talis

1. est *Contusio progressa*. 2. *Mala ejus curatio* à rusticis medicis, sua experimenta perperam, & contra morbigenium adhibentibus, instituta, unde τὸ μὲν ξῶδες sive mucosum, circa ossa relictum τὰ τε ὀστέα, ut cum Hippocrate, l. de articulis in medio femur loquar, νοσηλότερα, καὶ σφακελισμοὺς χειρόνους effecit, & procreavit. *Causa magis remota* 1. est *viteratio*, ut inter rusticos accidit, *inordinata*. 2. *etas puerilis* &c.

V. *Signa Diagnostica* hujus affectus erant, 1. insignis tumor oedematofus, cum ulcere 2. tibiæ inveterato, in quo 3. caro erat flaccida, & spongiosa, emanabatque 4. pus virulentum, tenue foetidissimumque 5. specillo statim aspera, & confragosa exostosis tibiæ percipi poterat, sine ullo sensu, vel dolore patientis. 6. His accedebant cicatrices cavæ, quæ aliquot digitorum distantia, supra ulcus conspiciebantur, & referente ægro, ex ulceribus, ante aliquot annos coeuntibus, relictæ fuerant. 7. *Patiens* conquerebatur de dolore punctorio, in parte affecta.

Prognosticum. Magnum hoc malum, nisi convenientibus tollatur mediis, femur atque superiores brevi tempore occupaturum esse partes, atque sic lentam quidem, sed certam, & inevitabilem, intra paucos annos, cum maxima patientis molestia, illaturum esse mortem.

VI. *Mediæ* quod attinet, cum curationis cardo, in totali peregrini mali ejectione, versaretur, hoc verò primario radicaretur in osse, ideo ad id tollendum omnis cura dirigenda erat, quod fieri debebat mediis vel *Dieteticis*, vel *Pharmaceuticis*, vel *Cheirurgicis*. Sed nec *Dieteticis*, nec *Pharmaceuticis*. Non illis, quia ut plurimum vitalibus inserviunt Indicationibus, & si quid medicaminis secum ferunt, id tanti non est, ut fixos & radicatos possint depellere morbos: nec his, quia tempus opportunum, quo medicamentis æger restitui in pristinam potuisset

tuisset sanitatem, neglectum erat, unde variorum frustra & nullo cum levamine æger experiebatur, expertusque erat medicamenta. Sequitur ergo quòd *Chirurgicis*. Nam juxta effatum *M. nostri Hippocratis sect. 8. aph. 6. Quæcunq; non sanant medicamenta, ea ferrum sanat.* Chirurgia enim est efficax illa medicina, quæ, Herculeà quasi manu, ferri ignisq; viribus armatà, cuncta sive externa sive interna contumaciora mala proteruntur & extinguuntur, judicante *Excell. D. D. J. van Horne in μικροτέχνης προομιό §. 1.* Hæc autem perficienda erat hoc in casu, vel *Abrasiōe*, vel *Ustione*, vel *Sectione*. *Abrasio & Ustio*, mascula licet remedia, in hoc tamen morbo non satis valida erant, quippe qui per totam osseam substantiam, altiores egisset radices, quàm quæ his extirpari possent: restabat igitur *Sectione*, ad quam tanquam sacram anchoram, ad stipulantibus, modò laudato *J. van Horne, in μικροτέχνης sect. ij. p. I. §. 32.* & *Cl. Chirurgo D. Sculteto observ. Chir. 91.* necessariò confugiendum, erat, atque hoc eò magis, quòd tibia affecta, ob continuum, per multos pueritiæ, & adolescentiæ annos, lignei cruris usum, malam acquisita conformationem, & in posteriora vergens, extendi non posset, atque sic ægro planè inutilis, onerosa & molestia esset. Cum autem in operatione hac duo præprimis sint consideranda, *Locus & Modus*, & circa utrumque, non exiguæ inter Clarissimos Chirurgos moveantur controversiæ, non abs re me facturum confido, si illas paulò pensiculatiùs ad veritatis trutinam examinem, & liberè meam sententiam, ratione, & experienciâ stabilitam, eruditi orbis judicio exponam. De *Loco* duo maximè controvertuntur. I. *An amputatio instituenda sit in parte sana, an vero in agra?* II. *Si in sana; An in articulo, an sub articulo?* Primum quod attinet, nonnulli, quorum Choragogus Celeberrimus *Aquapendens*, statuunt, sectionem in parte agra, uno digito transverso à sana, fieri debere, ob duplicem rationem,

I. quod

1. quòd tum nullus dolor, gravissimorum Symptomatum parens, sequatur; nec 2. ullum hæmorrhagiæ periculum metuendum sit. Sed respondeo, *Due sunt cause*, quæ nos ad hanc operationem cogunt: *Prima*, omnimoda artuum, vel harum partium *πένησις*: *Secunda*, *Spina ventosa*, quemadmodum præclarè docet sæpiùs laudatus *Cl. J. van Horne in μίξη γράμ. S. ij. p. 9. §. 32.* In *hac* rationes allatæ nihil obtinent. Pars enim ægra, æquè adhuc sensibilis est, ac sana, idemq; in illa, quàm in hac sanguinis profluvii manet periculum. In *ista* verò consilium hoc periculosa plenum est aleæ, quia morbidū semen, in portione ægrâ, ab amputatione relicta, radices spargit ad partes vicinas sanas, ibidemq; fructificat, quod eò faciliùs fit, quia sæpissimè os ipsum, quod carni subest, altiori in loco est corruptum, quàm exteriùs cutis indicat. Quod autem hic obvertitur, huic facilè occurri posse, auferendo sc. cauterio, vel actuali, vel potenciali, morbidas reliquias, nullius momenti est. Hoc enim fieri non potest, si *secure, absque dolore*; vel si *absque dolore, non secure*. *Non illud*; quia tum plura profundè urentia, & ad sanam partem penetrantia cauteria sunt adhibenda, unde maximus excitatur dolor, ad quem tamen evitandum sectio in parte ægra, ut ex antedictis liquet, instituitur: *Nec hoc*; quia cauteriis, ad sanam usque partem non pervenientibus, putridū virus, sub crusta à cauteriis inducta, relinquitur, à quo elevati vapores ad partem sanam, eam peregrinis suis tingunt potentiis. Deinde etiam non est necessarium, ut ad evitandum dolorem, & sanguinis fluxum, in parte ægra amputatio fiat: stricta enim ligaturâ pars rescindenda torpida redditur, ut æger minùs sentiat dolorem, & vasa non multum sanguinis effundant, maximè, si hæc cauterio urantur. Et denique esto, quòd in parte sana præcisio majori cum dolore, & hæmorrhagiæ periculo fiat! quia tamen non tantum *jucunde*, sed & *tuto* omnis cura.

curatio instituenda est, præstat, ejusmodi periculum subire, cum certitudine superati mali, quàm illud detrectare, cum formidine recidivæ, à qua certius periculum manet, quàm vel à dolore, vel ab hæmorrhagiâ.

Ad secundum. Cùm ex dictis elucescat, locum amputationis optimè eligi in parte sana, videndum est, an illè satis commodus sit in ipso articulo, ut multi ex recentioribus duce *Cl. Bartholomæo Maggio, eruditione in re Medica nulli chirurgorum secundo*, censent? Rationes illorum hæ sunt: 1. Sectio in ipso articulo est facilior, sed requirit expertum Chirurgum. 2. Non est vel magis, vel adeo dolorosa, ac ea, quæ sub articulo. 3. Non fit magna sanguinis fluxio. 4. Non denudatur medulla, unde cicatrix non tardè admodum, nec difficulter inducitur. Sed hïc sciendum, quod locus hic in omnibus partibus non possit admitti. In artubus enim superioribus, si malum usque ad articulum non ascendat, sectio in hoc loco non est instituenda, quia semper in illis, tantùm sanæ partis, quantum fieri potest, relinquendū est. Id quod etiam in artubus inferioribus, malo ultragenu assurgente, probè observandum. In tibia verò operatio hæc non usquequaq; est repudianda. Quod autem communiter, ubi vis ferè locorum, in praxi contrarium observetur, fit ob difficultatem, quæ in ipsa sectione occurrit. Chirurgi enim in hac *χείρῃ* non omnes æquè exercitati, non tam promptè locum conjunctionis duorum ossium, invenire possunt; hinc sub articulo potiùs faciunt sectionē, proximè tamen ad portionē ægram, spatio unius digiti transversi; tibiam verò, si malum sit supra malleolos, prope genu tribus, quatuor vel quinque digitis auferunt. Cùm enim deinceps æger ligneo crure uti debeat, commodiùs est, magisq; ad ornatū facit crus breve, & non procul à genu amputatum, quàm à posterioribus longè protensum. Hæc de loco amputationis: Sequitur Modus.

C

Hic

Hic apud Chirurgicos scriptores reperitur quadruplex.

I. *Aquapendentinus*, quem, cum in parte ægra instituatur, & ab omnibus, quos ego quidem, *Cl. Scultetum* si excipias, evolvi, vel neglectus, vel explosus sit Chirurgis, suo auctori relinquam.

II. *Maggiannus*, quem antè laudatus *Bart. Maggius lib. de curat. vuln. sclopetorum* hunc in modum tradit: *Carnem & cutem, super articulo existentem, à ministro sursum trahi cura, tum in articulo abscinde, indè vasa sanguinem surdenti aure, sed non adeo profundè. Post cutem, antea sursum attractam, deorsum sub articulum trabe, & cutis oras quatuor suturis firmis sub articulo necte, sic articulus à carne commodè tegitur.*

III. *Botallianus*, quem *Cl. J. van Horne in sua Muxegte xvij Sect. 1. part. I. §. 21.* sic describit: *Fiant duæ columna lignæ, ponderoso cippo infixæ, & utrinque per longitudinem interiùs sulcatæ. In inferna parte cippi infixus sit firmiter latus culter, acie suâ sursum spectans, & alterius cultri, per sulcum mobilis, aciem sibi oppositam habens. Ubi detruncandum est membrum, superior ille culter, plumbo oneratus è superiore parte descendit, aut malleo gravi adæctus carnem simul cum osse secat.* Hic tamen animadvertendum, brachium & crus appositio, si sub cubito & poplite membrum amputandum, collocari debere situ, quò amputatio commodè fieri possit. Cum enim os ibi geminum sit, unum non stet super alterum, sed utrumque jaceat à latere alterius, & æquè propinquum sit aciei cultri inferioris, ut simul, non autem unum post alterum, amputentur. Hæc amputandi ratio, hanc tantùm habere videtur difficultatem, quòd sc. carnis contusio, & ossium comminatio fiat, unde non pauca oriri possunt incommoda. Sed Respondetur: Nullam fieri contusionem, si acies cultrorum acutissimæ sint, & sibi mutuò exactè oppositæ. Ossium etiam confractio non est magni momenti; fragmenta enim facilè arte extrahuntur, vel à natura rejiciuntur. Plura de hoc modo, qui volet, adeat *Cl. Leonardum*

dum

dum Botallum l. de vulnerib. Sclop. c. 23. & Exc. Tb. Fienum de Preci-
puiis Artis Chirurgicae controversiis tr. XI. cap. X. IV. Denique
Ordinarius & Antiquorum, quem & nos in nostro patiente adhi-
buimus, & ejus descriptionem in historia supra posita dedimus.
 Interim monendus est B.L. hunc modum ab omnibus chirur-
 gis non observari uniformem, id quod ex *Celso, Pareo, Fabricio*
Hildano, Fieno, J. van Horne aliisque patet. Et ego, ut verum
 fatear, non æquè per omnia probo, quæ hic à memetipso in *χεί-*
ρῆ amputationis adhibita sunt. Nam, jam ante eam institu-
 tam, cauterio actuali à præcisione ossis, ad vasa inurenda uten-
 dum esse statui, quia hoc majori securitate conjunctum est.
 Nec amplius hæmorrhagiæ, quæ palmaria dissentientium vi-
 detur esse objectio, periculi metus est, modò escharæ bona ha-
 beatur ratio, & curetur, ne præmaturè decidat, detrahaturque,
 non tam medicamentis putrefacientibus quàm siccantibus, &
 detergentibus. Suffragatur mihi *Cl. Fienus, de precipuis artis*
Chirurg. Controversiis tr. XI. c. VIII, & Excell. Dn. D. Möllerus,
Præceptor honoratissimus, qui tum ante operationem, Chirurgū
 cauteria in promptu habere, sic & in ipsa, eadem admove-
 re jubebat, quod tamen ab eo, *Ambrosii Paræi, & aliorum,* imò ut di-
 cebat, aliquoties iteratæ suæ experientiæ fidente negligebatur.
 Deinde etiam methodum, quâ, quatuor suturis oppositis, ex-
 trema cutis, acu & filio traducto contrahuntur, & ad se addu-
 cuntur, rejicio. Quorsum enim opus est, verba sunt sæpius lau-
 dati *Excell. Chirurgia Profess. D. J. van Horne in μικροτέχνῃ Sect. II.*
Part. I. §. 32. agrum non profuturis carnificinis excruciare? Longè
felicius, pergit, absolvitur curatio, si fungum illum, quem crepitum
lupi, vulgo Βοοῦστ appellat, in usum ducamus: nimirum ut in spa-
tio intra duo ossa medio, portiunculas ejusdem, pulveribus sangui-
nem sistentibus plenas & albumine ovorum madefactas, applice-
mus, imò, ex eodem fungo excavato, veluti scutellam conficiamus,

pulvere stegnotico repletam, cui tunc extremitatem membri immittimus, &c. Quòd autem hæc hic sint à me neglecta, factum est, quia ante operationem Chirurgus nullis poterat eò deduci rationibus, ut alio, quàm factum est, modo, amputationis processus institueretur, quem non tantùm multi alii, sed & ipse me repetitis vicibus felicissimum ac probatissimum deprehendissent. Ne igitur, si quid humanitùs ægro accideret, in me, ob laudati sui amputationis modi neglectum, derivaretur culpa, sanctè illum observandum esse statui, præprimis cum & Celebrissimi, & gravissimi quidam, non aliter sentiant autores, & ego non semel tantùm felici cum successu, talem operandi modum institutum esse observaverim. Cætera, ut mentem meam de hoc ordinario modo plenè explicem, quæst. quædam proponendæ sunt, quarum prima: *Quinam sint in hac similive exigenti idonei Operantis Chirurgi ministri?* Respondeo cum Cl. J. Van Horne in *Μικροτέχνη Sect. 1. p. I. §. 1.* Non famuli tantum atque discipuli, sed & adstantium quilibet, modò sint apti, manum operanti Chirurgo præbere, aut instrumenta, prout usus postulaverit, eidem ad nutum porrigere. Secunda: *An in hac, similive operatione, membrum semper secundum communem Practicorum modum & morem debeat firmari.* Respondeo Neg. Quilibet enim Chirurgus, ut habet canon Generalis, se accomodet corpori tractando, & manum non stringat ultra jucunditatem, nec negligat ultra necessitatem, nec removeat ultra securitatem, sic jucundè, sic citò, sic tutò tractabit agros. Hinc etiam est, quòd Serenissimor. Hassie Principum Medicus ordinarius, & Chirurgus primarius, Celebrissimus D. Volradus Huxholtius, p. m. in dictatis mihi Notis, ad præludia Chirurgicæ disciplinæ, Viri incomparabilis, M. A. Severini, moneat Chirurgiæ Studiosum; Ne fidat in χείρῃ, & cuilibet artificio, χείρῃ enim certa, nec addisci, nec exerceri potest, inconsideratâ humani corporis partium conformatione. Malè igitur agunt,

agunt, qui in omni fractura tibiæ rectis utuntur ferulis, quoniam multi inveniuntur valgi & vari, quorum ossa fracta, non rectis, sed incurvatis continentur reducta. Malè agunt, qui tibiæ in posteriora porrectam, & immobilem, eodè modo ac illam, quæ ad omnem sibi debitum motum adhuc apta est, fulcire præsumunt. *Tertia: An Chirurghi error, in amputatione commissus, sit adscribendus Serra non bonæ?* Resp. quod non. Illam enim satis superque fuisse bonam, nec exinde quid sinistri, in operandi actu accidere potuisse, nullus, qui mecum illam ante operationem oculis obivit, negare potest. Quòd autem incurvabatur, non suâ, sed operatoris eveniebat culpâ. Ecquis ideo illam non bonam fuisse statueret? Instrumenta enim sunt agentia dispositivè, ad virtutem videlicet principalis agentis, quâ bonâ bene, quâ malâ malè. Sanè si bonus iste vir *χειρουργὸν* illam, quam in *Disquisitione mea, de Vulner. Scloporum*, publicè in *Illustri hac Albertina ventilata*, §.XXXI. notavi, observasset, nunquam tam crassum errasset errorem, in quem etiam omnes illi facilè prolabi possunt, qui, ut communiter patrio loquuntur sermone, den Knochen abstoßßen wollen. Verbum enim abstoßßen / vi significationis suæ actionem denotat, quæ fit appositâ ossi extremâ, & longè à manu remotâ serræ parte violenter protrudendo. Actio certè, ut communissima; ita parùm bona, parumque felix, teste experienciâ, suffragante ratione. Nam hoc procedendi modo, serra maximè debili, & fragili sui parte ossi dividendo admovetur, quæ cum sit valdè acuta, tenuis, & ponderosâ arcûs manubriati mole urgeatur, facilè quid damni, præprimis, si violenta Chirurghi manus accedat, contrahere potest, ita ut vel frangatur, vel incurvetur. Accedit & hoc, quod sic præposterè, & violentè operando, non tantùm linea in osse tuto-jucunda, (per quam intelligo sulcum, qui serrâ in divisione ossis, quàm proximè carnem portionis

ab amputatione relinquendæ, ad angulū æqualem producitur,) observari non possit: Sed & archæus, ex magna, totum corpus perreptante concussione, magis furibundus reddatur, & multæ ossis squamulæ procreentur. Ex quibus patet, quantis, hæc operandi via, stipata sit incommodis, ad quæ evitanda, optima est sequens os præcidendi ratio, quando serra in robustiore sui parte, quæ propius manum est, ossi adhibetur, & brevissimis ductibus tantisper adducitur, & abducitur, dum rimulam, lineæ tuto-jucundæ principium, fecerit, post absque violenta manu longi instituendi sunt ductus, hæc cautelâ, ut serra in parte robusta, & robustissima fortius; lenius verò imò lenissimè, maximè abducendo, in debili & fragili urgeatur; Sic absque ullo negotio, cum operantis Chirurghi honore, & patientis emolumento, os præcidi, & linea tuto-jucunda observari potest. Sed de his satis!

Antequam verò Disputationi huic colophonem imponam I. Breviter perstringendus est, alter Chirurghi error, quòd *intempestivè* ægrum corripiendo, irâ accenderit, quæ omnium perturbationum atrocissima, & fœcundissima infinitorum malorum mater est, judicio *Principis Germanorum Chirurgo- rum, Fabricii Hildani, Cent. I. Observ. XVIII.* Dico *intempestivè*. Quamvis enim justa subesset causa, patientem hunc de iterato objurgare errore, attamen hoc tempore, cum vix cohibitus esset sanguinis fluxus, verbis asperis, & injuriosis minimè conveniebat, maximè, decoctâ à Chirurgo, per operationis errorem, ægri confidentiâ, quemadmodum hic ipse *Excell. Dn. D. Möllero*, se invisenti, lachrymabundus conquestus est. Probè ergo observent Chirurghi, quod *Cl. Tagaultius in moribus Chirur- gi* ponit, ut sint comes & affabiles erga laborantes. Omnes etiam ingenii vires in id intendant, ut comparent sibi fiduciam quæ speciale arti nostræ robur adjicit, & non incommodè altera manus practica dicitur. *Illam namque in causa est*, dicente *Excell.*

Excell. Dn. D. Linckero in Centum suis thesibus, de Officio Medici, tb. LXVI. ut ager erectiori sit animo, & magnam spem in exhibitis remediis ponat; quod quàm necessarium sit, ut curatio ex voto expleatur, quotidiana testis est locupletissima experientia.

*II. Duæ quæstiones restant enodandæ. Prima: quid subsit causæ, quòd patienti nostro, duobus prioribus diebus visum fuerit, sibi crus amputatum fuisse renatum? Respondeo, hoc factum fuisse ob ideam spiritui astrali, seu Archæo corporis universali, à perturbationibus, præprimis in somno, impressam, quæ cum hic fuerit non adeo profundè sigillata, ac in illis subjectis, quorum *Paræus l. XI. cap. XVII.* facit mentionem, quæ & aliquot ab amputatione mensibus, membrum abscessum sibi adhuc dum dolore, conquesti fuerunt, ideo etiam breviori temporis spatio fuit oblitterata. Minus autem vel magis profundi sigilli causæ sunt, perturbationes minores vel majores, & de his cogitationes minus vel magis constantes. *Secunda. Quare ulcus in tibia affecta ante amputationem tam odiosam exhalaverit mephitim, post eam verò non item? Respondeo: illud adscribendum esse præsentia Archæi, hoc vero ejusdem absentia. Hic n. ut omnino omnium in corpore nostro, sive bene sive malè constituto actionû gubernator; ita & in ulcerosa hac tibia, ex digesto ☉ peregrino, corporeo, fixo, ☿ & ♀ iale separavit, & in auras elevavit, quod nares feriens molestissimo affecit odore; eo n. post amputationem à morbido crure separato, principia peregrina sibi relicta, sopita manserunt, planè, quemadmodum fimeta, quam diu intacta manent, nullum ferè gravem exhalare foetorè, quamprimum a. agitantur & vento sufflante movètur, molestissimè odoratus organû afficere, videm⁹.**

*Colophonis loco notandum est, quòd nos, curationem vulnerato membro ex artis præceptis adhibitam, bono cum DEO explevissemus, modò patiens ipse, se non iteratò in casum dedisset, nec sibi exitium accelerasset. Nec obstitisset seminium, ut in historia dixi, in ossibus relictum; hoc enim si non uestione, certè, vero hujus morbi *ρίζοτινω*, omnibus, qui de hoc affectu scripserunt, auctoribus ignorato, *Arcano sc. Catholico*, ex Pharmacia Chemica elevata petito, eradicaassemus. Et tantum est, quod de affectu hoc maximè gravi & contumaci proponere debui, quæ, quum rudi tantùm sint delineata penicillo, in peculiari quadam *Agarstein*, si Deus vitam, & vires concesserit, vividioribus depingam coloribus. Tu interim, Benivole Lector, fave & vale.*

D Editus à puero studiis, POETTERE, secundum
Conaris medici pandere Templam Sophi.
Nec malè. Nam Doctum, Tibi quem commendat Apollo,
MÖLLERUM sequeris, grande Decus Charitum.
Pergito! Sic meritæ paries encomia Famæ,
Et Patriæ sedes præmia grata dabit.

*Cl. Dno. Pæterro, Amico suo præ cæteris
dilecto, apposuit*

MARTINUS CHRISTOPHORUS Frensdorff/
Schol. Elect. Reform. Rector.

Madrigal.

In Pötter kan zwar gute Pötte drehen/
So doch zerbrechlich findt;
Wein Pötter/ du läst was beständigers
In diesem Kunst-Blat sehen/
Und bist gar hoch gesinnt;
Weil dich aus bestem Ehre/
Der Titan selbst zum Castalinnen Sohne
Gebildet. Drum so eyle ferner fort/
Zum höchsten Ehren-Port;
So wirstu dann mit sonderm Ruhm bestehen/
Wenn Dich einst wird dein Fürsten-Haus erhöhen.

Pötter d. i. ein
Töpffer.

Johann Georg Vetter /
von Baudislin aus Oberlausnitz/
der Rechten Besißener.

T Am benè conveniunt hæc, Chirurgia, Chymia;
Quàm benè conveniunt, Arte levare luem.
Illa Ars est sinè quâ Medicus, nil arte medetur;
Nam non est Medicus, qui Medicâ absque manu:
Hujus qui dulces rivos rectè imbibit artis,
Delicias gemina combibit artis aquas.
Hinc POETTERE Tibi laus est, si credis amico,
Præside MÖLLERO posse probare Tua.
Ergò fama, Tuos sonuit quæ parcius ausus,
MÖLLERI posthac buccinet ære magis.

Pæterro suo apposuit

MARTINUS PAPA, Neo-Sedino-Pomer.
L.L. Stud.

Chirurg. 279, 27